

I 75-året for nazisternes jødeforfølgelser retter den 87-årige

Rudolf Bier

en varm og dybfølt tak til de danske – herunder borgerne i Køgeområdet - der uselvisk, og ofte med fare for eget liv, hjalp deres jødiske medborgere på flugt til Sverige i oktoberdagene i 1943.

Det er en indsats, der ikke vil blive glemt, og som - selv efter 75 år - står aldeles klart i erindringen hos mig, udtrykker Rudolf Bier.

En ganske særlig tak skal der lyde til Køge og de Køgeborgere, der benytter "Jubilæet" til at rejse et mindesmærke ved åbassinet - tæt på Køge Havn. Mindesmærket skal lede tankerne hen på redningen af de danske jøder og bl.a. den store redningsaktion – der med Køge Torv som omdrejningspunkt – foregik fra stranden ved Strøby Egede, dér, hvor den største danske redningsaktion blev realiseret med assistance af modige "Køgensere".

Rudolf Bier: *Vi vil aldrig glemme jeres indsats!*

Forord fra Hjemmeværnsforeningens leder af skulpturprojektet – næstformand Bruno Juul:

Rudolf Biers efterfølgende beskrivelse er en følge af, at Bier via gode venner i mit netværk gav sig til kende som én af de, der, sammen med sin familie, var kommet til Sverige via Køge ved "den store redningsaktion" i oktober 1943.

Beskrivelsen er et resultat fra Rudolf Biers personlige erindring og hånd – med baggrund i vores e-mailkorrespondance, telefonsamtaler og en udarbejdet interviewguide.

Jeg retter en stor tak til Rudolf Bier, fordi han har haft mod til at genskabe, fastholde og synliggøre erindringen om en alvorlig tid i Bier-familiens, Køges og mange andres "historie". Rudolf Biers beretning vil nu blive sikret for eftertiden på "relevante" arkiver.

Køge d. 20. juni 2018

Bruno Juul

Næstformand - projektleder

Hjemmeværnsforeningen for Køge og Omegn

Tak fra dengang.....

Om kort tid er det 75 år siden nazisternes jødeforfølgelser nåede Danmark. Men i modsætning til de fleste andre europæiske lande, kom Danmark og danskerne deres jødiske medborgere til undsætning.

En af de mest spektakulære hjælpeaktioner fandt sted ved Køge natten mellem den 8. og 9. oktober 1943. Fra Strøby Egede, få km syd for Køge, ombord på to stenfiskerfartøjer blev omkring 400 jøder sejlet til Sverige, til Klagshamn, syd for Malmö, og alle kom velbeholdne i land.

I erindring om denne vellykkede flugt, og i taknemmelighed overfor alle de medmenneskelige og modige Køgeborgere, der bistod, vil der den 7. oktober 2018 blive rejst en mindesten på ved åbassinet tæt på Køge Havn.

En af "passagererne" fra dengang var den trettenårige Rudolf Bier, for hvem begivenhederne fortsat i dag, 75 år senere, står klart i erindringen. 10 år tidligere, i 1933, var han som tysk jøde sammen med sine forældre og storebror flygtet fra Tyskland til Danmark.

Om sine oplevelser i denne vanskelige tid, specielt i forbindelse med flugten over Øresund, fortæller han:

Den første flugt (1933)

Mine forældre var fra Frankfurt, men kom til Berlin efter første verdenskrig. De blev gift i 1927, og min storebror, Robert, blev født i 1929. Selv så jeg dagens lys i 1930 og er altså godt 87 år gammel.

Som jøder brød mine forældre sig ikke om Hitler og hans nazister. Det tog de konsekvensen af klogt tidligt, og den 1. april 1933 flygtede de med os to små drenge til Danmark. Hvorfor til Danmark? Jo, de troede - eller snarere håbede - at nazisterne blot ville være en episode, at de snart ville blive stuerene, og at vi så kunne flytte tilbage til det Tyskland, hvor familierne havde levet i århundreder, og hvor de havde haft en god tilværelse. Men i 1935 indså de, at nazisterne nok ikke blot var en episode,

eller periode. De kunne godt lide at være i Danmark, og besluttede sig for at blive, og ikke som mange af familierne flyttede til England eller oversøisk. At forblive i Danmark krævede tilladelse, og denne forudsatte at man var helt selvhjulpnen, og i bedste fald kunne få lov til ikke-selvstændigt arbejde, og vigtigst, kun til "tarifmæssig" løn.

I efteråret 1935 fik vi så den lejlighed i Amaliegade 11, som - afbrudt af det ufrivillige Sverigesophold - skulle blive mine forældres hjem i 61 år. Her blev mine tre yngre søskende født, Ruth i 1936, Eva i 1941 og Emil i 1943. Lejlighedens beliggenhed helt tæt på Amalienborg, gav os en særlig mulighed for at følge med i den kongelige families liv.

På mange måder førte vi i årene frem til 1943 en normal dansk tilværelse. Far fik, dog efter års ventetid, lov til at arbejde som ejendomsmægler, mor passede børn og hjem, og vi gik i skole.

Vi havde venner og holdt fester, tog på landet, især til Skodsborg i sommerferien, og endda til familiestævne i Belgien. Mærkværdigvis medførte hverken krigsudbrud i 1939 eller besættelse i 1940 væsentlige ændringer i dette mønster, og stort set fandtes ingen udtalt dansk antisemitisme.

-Og dog, det var en ubehagelig og nervøs tid. Allerede forspillet til krigen, den spanske borgerkrig, Østrigs Anschluss og Münchenaftalen havde været tema ved middagsbordet. De mange jødiske flygtninge, der transiterede København og besøgte os på deres vej til venligere lande, og tankerne om mange familiemedlemmers skæbne, alt dette fyldte vores dage (og nætter) med ængstelse.

I 1942, blev vi, der hidtil havde været tyske statsborgere, "ausbegürgert", dvs. frataget vores tyske statsborgerret. Men da vi jo ikke blev danske af den grund, blev vi det, der så betegnende kaldes "statsløse", (en ubehagelig tilstand, der varede ved til 5 år efter krigen, hvor vi endeligt fik dansk statsborgerret). Men i 1943 begyndte det dansk/tyske forhold at krakelere. De skiftende statsministre Buhl og Scavenius og deres regeringer havde gjort deres for at føre Danmark lempeligst gennem besættelsen, og derved også formået, at jøderne i

Danmark ikke delte skæbne med deres fæller i andre europæiske lande. Men i august 1943 var det slut med samarbejdspolitik, og dermed også

med jødernes friholdelse for forfølgelse. Regeringen sagde nej til tyske krav, herunder skrappe vilkår for jøderne, og måtte gå af. Departementschefstyret kunne ikke hindre tyskerne i at forberede de jødeaktioner, der så blev gennemført primo oktober 1943.

Den anden flugt (1943)

I de sidste septemberdage fik den jødiske menighed fra ledende socialdemokrater information om, at en jødeaktion var umiddelbart forestående, og at man skulle forlade sit hjem hurtigst muligt. Den 29. september om formiddagen hentede min far os søskende fra skole. Han havde informeret en forretningsforbindelse, "Mr. X", om vores situation, og denne tilbød straks, at vi syv kunne bo hos ham og hans familie i deres hus i Holte. Samme dags aften begyndte det jødiske nytår, som højtideligholdes seriøst, og til hvilket min mor havde forberedt fine måltider.

Om eftermiddagen kørte vi syv med flere lag tøj på og megen proviant ud til vore "værter" i Holte. (Jeg tror nok, at min far havde fået den opfattelse, at det var en godsejerfamilie, men det var de ingenlunde).

Det var en velstående familie med tre børn, og med hjerne og hjerte på rette sted. Vi fyldte godt op i det pæne hus, hvor der herskede samtidig varme og orden. Men vigtigst var det, at Mr. X havde de rette forbindelser til at hjælpe os til Sverige. For ham var det afgørende, at han og familien forblev anonyme, og han betroede os ikke, hvordan han arrangerede vores flugt, eller hvem der skulle betale for denne.

Nogle dage efter vores ankomst til Holte fik vi at vide, at tyskerne havde været på "besøg" i vores lejlighed i Amaliegade, men var gået igen med uforrettet sag, da der altså ikke var nogen hjemme, og i øvrigt uden at have smadret døre eller vinduer.

Efter bedste evne forsøgte vi at hjælpe til med husførelsen. Jeg husker, at jeg dagligt skulle pudse Mr. X sko med sort polish, og der skulle også pudses under svangen! En sjælden gang vovede vi os ud i haven, men en skønne dag fik familien en opringning fra en nabo, der fortalte "vi har talt jeres jøder, der er syv". Så var det slut med at komme i haven.

Hver dag fik vi at vide, at "vistnok i morgen kommer I over". Men det trak ud, og efter ca. en uge var nervøsiteten tiltaget. Mine forældre blev enige med værterne om, at de og de to store, Robert og jeg, skulle finde anden opholdsplads, medens de tre små blev. En sen aftenstund - og uden forhåndsftale - kørte vi så til Virum til en gartnerfamilie, som havde været vores nabo om sommeren. Mor bankede på vinduet, og så lød gartnerens dybe stemme: "Er det måske fru Bier?". Storslået lod de os komme ind og behandlede os som kære gæster.

Efter 2 nætter hos de gode gartnere blev det fredag den 8. oktober. Om aftenen var det Jom Kippur, den største årlige jødiske højtid, der også er fastedag. Men sidst på dagen ringede Mr. X for at fortælle, at nu var alt arrangeret, og at han ville komme i en taxa med de 3 børn, og at vi skulle holde os klar til afrejse. Vi vidste ikke hvorhen, men i hans hænder følte vi os meget trygge.

Ganske rigtigt, ca. ved 20-tiden kom han med børnene i en taxi, der kørte med generator. Vi var i alt 9, inklusive Mr. X og chauffør. Vi klemte os godt sammen - dengang tog man ikke færdselsreglerne alt for strikt - og kørte mod København. På Vester Boulevard (nu H.C. Andersens Boulevard) kørte chaufføren galt og blev stoppet af tyske bajonetter foran Dagmarhus. Men heldigvis nåede han at dreje af, før der kom tysk forstærkning. På hjørnet ved Tietgensgade ventede en dame, som skulle give os videre køreanvisning. Det var Åse Leifer gift med den dengang så kendte politiadvokat Vilhelm Leifer. Ved Enghave plads slap brændslet op, og vi måtte ind på en "benzinstation" for ny forsyning. Uden yderligere forhindringer nåede vi ca. klokken 22 Køge og kørte ind på Torvet.

Her skulle vi skifte bil og måtte sige farvel til vores kære Mr. X.

I den mørke nat, og kun med mørkelægningslygter tændt, kørte vi mod syd til kysten ved Strøby Egede. På stranden kom vi ombord i en robåd, der sejlede os ud til en stenfisker, der lå måske 100 m ude i vandet. Der var fuldstændig stille på denne, og man kunne end ikke ane silhetterne af nogle af de ca. 200 flygtninge ombord. Vi syv må have været de sidste, der skulle med, for kun få minutter efter ombordstigningen sejlede skibet.

Ved siden af os lå en anden stenfisker, og, som jeg siden erfarede, med ligeså mange flygtninge ombord. Tilsammen var de to stenfiskerfartøjer den nat med i alt ca. 400 jøder langt den største enkelt redningsaktion fra Danmark overhovedet.

Vi blev på dækket under hele overfarten, der tog ca. 4 timer. Det var en stille nat, ingen særlig vind eller bølger, og, så vidt jeg husker, delvist måneskin. Min yngste bror Emil var jo kun ca. et halvt år, han lå i en ølkasse, og for at sikre at han var stille, havde han fået sovemedicin. Men hele overfarten forløb uden intermezzi af nogen art. Længe inden vi nåede over, blev lysene fra Svenskekysten synlige - dér var der jo ingen mørkelægning - og da kaptajnen annoncerede, at nu var vi på svensk territorialfarvand, brød jubelen ud. Der blev sunget "du gamla du fria" og "der er et yndigt land", og larmen og lyset afløste hurtigt den lange stilhed og det nervepirrende mørke.

Vi løb ind i en lille skudehavn, Klagshamn, få kilometer syd for Malmö. Vi blev modtaget af et stort antal venlige Klagshamnere, der ønskede os "Välkomna til Sverige". Det følte enormt befriende igen at kunne trække vejret uden at behøve tænke på ubehagelige tyske soldater i hælene. På byens lille skole var der arrangeret hvile- og opholdsfaciliteter, og der var fin forplejning. Vi, der holdt Jom Kippur, måtte dog vente til det igen blev aften, før vi kunne fornøje os med fisk og "pannkakor med lingonsylt". Endnu samme aften kom vi med nattog fra Malmö til Stockholm, der blev vor base i de næste 20 måneder indtil krigsafslutning.

Selvom jødeforfølgernes grimme ansigt nu var forsvundet fra vores daglige liv, var informationerne om krigens videre forløb, om nazisternes uhyrlige forbrydelser, og tankerne på den øvrige families, venners og gode danskeres skæbne (Theresienstadt) var med til at formørke vores svenske flygtningetilværelse. Det var heller ikke helt komplikationsfrit for en familie på 7 pludseligt at finde sig tilrette, i elskværdige, men fremmede og reducerede omgivelser. Men også mentalt, var det en svær tid, især for vore forældre, der nu var i fyrrerne, men havde levet i næsten konstant turbulens i henved 30 år fra første verdenskrigs udbrud i 1914.

I betragtning af alle de katastrofer, der var skyllet hen over Europa, er det min konklusion, at vi, trods alt, var sluppet nådigt gennem krigens helvede. På et enkelt punkt synes jeg, at vi endog var heldige. Det var tidspunktet for jødeforfølgelserne i Danmark. Godt at det var efteråret 1943 og ikke f.eks. 1941. Nu gik krigen skidt for Tyskland, og det kunne give nogle nazister et efterkrigsalibi at vise lettere blødsødenhed, f.eks. ved at undlade armerede patruljebåde på Øresund. Også svenskerne havde brug for lidt allieret sympati - alt for længe havde man hjulpet tyskerne med malmtransporter fra Narvik gennem hele Sverige til Østersøhavne.

Den 5. maj 1945 blev Danmark frit, og tre dage senere var krigen i Europa slut. Få uger efter kunne vi vende tilbage til vores lejlighed i Amaliegade, hvor alt var i perfekt stand, blomster i vaser, kager på bordet - og huslejen betalt, alt takket været vor gode ånd Mr. X. og hans fine familie.

Som afslutning på denne beretning skal der lyde en varm tak til de danske, der uselvsk, og ofte med fare for eget liv, hjalp deres jødiske medborgere på flugt til Sverige. Mange tusinde danske var direkte eller indirekte impliceret i dette arbejde. Hospitaler og kirker, loger og foreninger, højere læreanstalter og skoler etc. stod bag, men det var enkeltpersoner med hjerte og hjerne, med vilje og mod, der gjorde arbejdet.

Til dem alle: en dybfølt tak for en indsats, der ikke vil blive glemt, og som, selv efter 75 år, står aldeles klart i erindringen hos mig. Og en ganske særlig tak til Køge og de Køgeborgere, der benytter "Jubilæet" til at rejse et mindesmærke på åbrinken ved åbassinet - tæt på Køge Havn.

Mindesmærket skal bl.a. lede tanker hen på den store redningsaktion på stranden ved Strøby Egede, dér, hvor den største danske redningsaktion overhovedet startede, realiseret med assistance af modige "Køgensere". Vi vil aldrig glemme jeres indsats!

Rudolf Bier

Torsdag d. 14. juni 2018

(Og hvordan gik det Bier-familierne efter krigen? Vore forældre fik endnu omkring 50 harmoniske år, vi fem børn blev til fem familier med ialt 17 børn, 45 børnebørn og 12 oldebørn. Af os 5, der var med på flugten, lever de fire, den ældste, Robert, er desværre død. De næste generationer er i god udvikling og alle klarer sig godt.

For mit eget vedkommende blev jeg cand. jur. i 1956, gift i 1957 med Hennie f. Jonas (vi har haft diamantbryllup), arbejdet i turisme, trafik og skibsfart, fået 3 børn, Susanne/filminstruktør, Jacob/advokat, Philip/partner, 7 børnebørn og 1 oldebarn. Vi har et rart pensionistliv i Skodsborg og er glade og rimeligt sunde - 87/82 år).